

LEGACY EN TOEKOMST CROSSROADS BRABANT 40|45

Brabant breed programma 2021-2025

Inleiding

Kom vanavond met verhalen hoe de oorlog is verdwenen, en herhaal ze honderd malen: alle malen zal ik wenen.

Leo Vromans

Kom vanavond met verhalen...

Verhalen vertellen doen we al sinds mensenheugenis. Ze raken aan de kern van ons menselijk (voort)bestaan. Goed gekozen verhalen verbeelden, verbinden en veranderen. In de kern gaan verhalen bijna altijd over emoties. En alleen als je het hart van de ontvanger raakt, dring je door tot zijn hoofd. Waargebeurde, authentieke verhalen zijn in potentie nog krachtiger dan fictieve verhalen. Zeker als de mensen uit het verhaal een gezicht hebben en zeker als er authentieke plekken en/of authentieke objecten aan het verhaal gekoppeld kunnen worden.

De talloze verhalen die verbonden zijn met de gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog in Noord-Brabant zijn het waard om nog altijd verteld te worden. Enkele Brabantse oorlogsmusea sloegen in 2015 de handen ineen en vonden, gestimuleerd door de provincie en geholpen door Erfgoed Brabant en VisitBrabant, inspiratie bij Moniek Hover (lector storytelling BUas Breda). Zo werd, op basis van de universele kracht van het verhaal, het verbindende concept 'Crossroads' bedacht. Crossroads vertelt het verhaal van de Tweede Wereldoorlog in Brabant vanuit een nieuw, meervoudig perspectief. Een perspectief waarbij altijd keerpunten, inzichten en levensveranderende keuzes centraal staan. Langs 'lijnen' die elkaar kruisen of raken.

Hiermee willen we de oorlogsgeschiedenis van Brabant nog beter vertellen en betekenisvol laten blijven voor het heden. Voor de inwoners van onze provincie, maar ook voor mensen daarbuiten. Want oorlog is grenzeloos. Crossroads is het verbindende concept dat bijdraagt aan een stevig fundament voor de op een democratische rechtsstaat gestoelde samenleving en een wereld waarin vrede de norm is. Onder de naam 'Brabant Remembers' hebben we afgelopen jaren in een veelzijdige en succesvolle campagne, bijgestaan door velen, gebouwd aan dit fundament.

Maar wat willen we verder bereiken met onze samenwerking en dit programma? Natuurlijk en allereerst willen we stimuleren en inspireren om het oorlogsverleden te blijven herdenken. Maar herdenken is geen doel op zichzelf. Het moet ook leiden tot actief en bewust burgerschap. Tot bewustzijn van de actuele relevantie van de gebeurtenissen van toen. Tot besef van keuzeverantwoordelijkheid. Tot het besef dat duidelijke grenzen soms nodig zijn ter bescherming van

grondrechten die wij in ons land hoog achten. Een mentale houding die, mits gedeeld door velen, helpt een samenleving in stand te houden die stoelt op tolerantie en respect.

We richten daarnaast de blik zowel naar binnen als naar buiten. We willen niet alleen de (culturele) identiteit van alle inwoners van onze provincie versterken en van een stevige gemene deler voorzien, we willen óók het (inter)nationale profiel van Noord-Brabant versterken. Door met universele en grensoverschrijdende verhalen – met een Europese of zelfs mondiale relevantie – bezoekers naar onze provincie en de talloze ‘plekken met een verhaal’ trekken. En zo bijdragen aan het profiel van Noord-Brabant als aansprekende WOII-regio.

De activiteiten die we organiseren moeten tenslotte bijdragen aan verdere versterking, grotere samenhang en verbinding van het museale, herinnerings- én bewustwordingslandschap rondom het verhaal van de Tweede Wereldoorlog in Noord-Brabant. Voortbouwend op wat in de afgelopen jaren allemaal is bereikt, hopen we in 2024/2025 weer een Brabantbreed, (inter)nationaal aansprekend en verbindend programma van herdenkingsactiviteiten te organiseren. Maar ook in de tussenliggende jaren zullen we ons laten horen.

We willen mensen in het hart raken. De verhalen die we vertellen moeten de behoefte losmaken ze te delen met anderen. Hiermee blijven ze levend en zullen ze inspireren op het moment dat wijzelf voor een keuze staan die morele moed vereist. Waar je ook vandaan komt, wat je ook gelooft, denkt of voelt. Verhalen over (mede)mensen, hun keuzes, hun dilemma's, hun idealen en hoop, hun falen en feilen zijn van alle tijden en hebben betekenis. Voor jou, voor mij, voor ons allemaal...

Bestuur Stichting Crossroads Brabant '40-'45

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1. Introductie	5
1.1. Het belang van een Crossroadsprogramma	5
1.2. De uitgangspunten van het Crossroadsprogramma.....	5
2. Terugblik op 2019/2020	7
2.1. Kennis en kennisdeling	7
2.2. Verbeelding & verbinding.....	8
2.3. Marketing en communicatie	8
2.4. Resultaten	8
2.5. Interne evaluatie.....	9
3. Speelveld	11
4. Programma op hoofdlijnen: richting 2024	14
4.1. Netwerk onderhouden en versterken	14
4.2. Versterking van de inhoud	15
4.2.1. Bestaande kennis borgen	15
4.2.2. Nieuwe verhalen ophalen	16
4.2.3. Andere manier van kijken	16
4.3. Programma	17
4.3.1. De basisinfrastructuur	17
4.3.2. Laagdrempelig aanbod	18
4.3.3. Iconisch aanbod.....	19
4.4. Promotie	21
4.4.1. Doelgroep	21
4.4.2. Marketing	21
4.4.3. Trade.....	22
4.5. Bedrijfsvoering, fondsenwerving en verantwoording.....	23
5. Governance Stichting Crossroads per april 2021	24
6. Financiën	27

1. Introductie

Vanaf haar oprichting heeft Stichting Crossroads Brabant '40-'45 (hierna "Stichting Crossroads") intensief gewerkt aan een coherent, provincieoverschrijdend en verbindend programma met de naam Brabant Remembers. In de aanloop naar en tijdens de viering van 75 jaar vrijheid heeft dat ertoe geleid dat herdenken en vieren bij een grote diversiteit aan doelgroepen in de schijnwerpers is gezet. Het belang van nadenken over vrijheid blijft relevant, ook ná een jubileumjaar. Stichting Crossroads blijft zich daarom hiervoor inzetten, door het ontwikkelen van een programma in aanloop naar en tijdens de viering van 80 jaar bevrijding.

Vrijheid, en de kernwaarden die daaraan ten grondslag liggen, verdient elke dag de aandacht. De musea zorgen vanuit hun primaire taak dat het WOII-erfgoed iedere dag wordt uitgedragen. Aan Stichting Crossroads de taak op specifieke momenten extra aandacht te genereren, zowel voor de locaties als voor het onderwerp. In aanloop naar het volgende jubileum blijven de persoonlijke, levensveranderende verhalen uit de Tweede Wereldoorlog het inhoudelijke en verbindende uitgangspunt.

Stichting Crossroads wil in verbinding treden met jongere generaties, hen de mogelijkheid geven zich te verplaatsen in de verhalen van toen en hen te laten ervaren wat de relevantie is van deze verhalen voor henzelf voor nu en in de toekomst. Om zo een inspiratiebron te zijn voor een passend antwoord op hedendaagse uitdagingen, zoals de noodzaak om de waarden van onze democratische rechtsstaat en een vreedzame samenleving hoog te houden.

1.1. Het belang van een Crossroadsprogramma

De oorlogsverhalen bieden, met hun keerpunten en multiperspectief, inspiratie aan inwoners en bezoekers, gericht op burgerschap en hedendaagse uitdagingen. Daardoor wordt het WOII-erfgoed behouden en krijgt het een actuele betekenis. De stichting wil daarmee een bijdrage leveren aan het niet alleen mondiger maken van burgers, maar ook moediger. De stichting positioneert erfgoed als onderdeel van het toegankelijk aanbod voor inwoners en bezoekers, wat weer bijdraagt aan bovenstaande én aan de profilering van Noord-Brabant als aansprekende regio. Hiermee geeft de stichting ook invulling en uitvoering aan de provinciale verhaallijn 'Bevochten Brabant', zoals vastgelegd in het verlengde provinciaal beleidskader erfgoed 2021-2022, dat op 26 maart 2021 unaniem door Provinciale Staten is vastgesteld.

De stichting kan dit programma echter niet alleen uitvoeren. Door gezamenlijk op te blijven trekken, wordt het netwerk van partijen binnen Stichting Crossroads versterkt. Maar ook het netwerk en de relatie met andere provinciale, regionale en lokale partijen op het gebied van cultuur, erfgoed en vrije tijd. Door in samenhang uitvoering te geven aan een programma krijgt het netwerk een invulling die tevens voor een brede doelgroep zichtbaar wordt. Daarbij zoekt de stichting verbinding met provinciaal erfgoedbeleid en provinciale programma's, zoals van Erfgoed Brabant.

1.2. De uitgangspunten van het Crossroadsprogramma

Crossroads is een programma van samenhangende activiteiten dat bovenstaande punten – keerpunten, multiperspectief, inspirerend, gericht op burgerschap en hedendaagse uitdagingen – als kern heeft.

De activiteiten die door Stichting Crossroads worden ontwikkeld hebben als doel het verbinden en het versterken van het WOII-erfgoed dat door verschillende organisaties in Noord-Brabant in stand wordt

gehouden en wordt uitgedragen. Dat WOII-erfgoed bestaat uit het museale aanbod, andere WOII-erfgoedlocaties, evenementen die als kern het WOII-erfgoed uitdragen en onderzoek en kennis gericht op de Tweede Wereldoorlog.

De inzet die Stichting Crossroads hiervoor levert, kent qua programmering en uitingen de hoogtepunten in de piekjaren voor de herdenking (80 jaar na de bevrijding in 2024-2025). In de tussenliggende jaren zijn de activiteiten van de stichting gericht op het blijven (her)activeren van het netwerk en het ontwikkelen van een gezamenlijk programma. Dat vraagt om blijvende en toegewijde inzet van een kleine projectorganisatie.

In dit document wordt ingegaan op de elementen die de Stichting Crossroads wil bewaren uit het programma Brabant Remembers 2019-2020, wat ze hieraan wil toevoegen of verdiepen en hoe ze dat gaat doen.

2. Terugblik op 2019/2020

In oktober 2017 is Stichting Crossroads – een initiatief van Nationaal Monument Kamp Vught, Oorlogsmuseum Overloon, Museum Bevrijdende Vleugels, Stichting Bevrijding Brabantse Wal, Stichting 18 september en Maczek Memorial Breda – gestart met het Brabantbrede programma en de (inter)nationale campagne Brabant Remembers. In dit hoofdstuk wordt in hoofdlijnen teruggeblikt op dit programma, uitgevoerd in 2019/2020 ter gelegenheid van het herdenken en vieren van 75 jaar vrijheid.¹

Het doel van Stichting Crossroads en Brabant Remembers was tweeledig en richtte zich op verhoging én verbreding van het publieksbereik. Zowel kwantitatief, in aantallen bezoekers, als kwalitatief, door het vergroten van kennis en bewustzijn. De doelstelling: significant meer mensen kennis verschaffen over de Tweede Wereldoorlog door middel van persoonlijke verhalen en meer mensen de belangrijkste WOII-musea en andere relevante locaties laten bezoeken. Samen met gemeenten en een grote diversiteit aan partners zijn 75 levensveranderende Crossroads-verhalen vertaald naar een aansprekend en gevarieerd programma. Hiermee heeft de stichting getracht de impact van de oorlog over te dragen, tastbaar en invoelbaar te maken en zo ook jongere generaties te bereiken. Het programma ging in 2019 van start en kende zijn hoogtepunten in het tweede en derde kwartaal van 2019 en het eerste kwartaal van 2020. Daarna zorgde de coronacrisis voor een abrupt einde, soms zelfs al voordat programmaonderdelen waren gestart.

Ondanks deze tegenvaller kan er teruggekeken worden op een succesvol herdenking- en vieringsjaar. De persoonlijke verhalen vormden niet alleen het uitgangspunt maar waren ook de verbeeldende en verbindende kracht. De verhalen zorgden ervoor dat op provinciaal niveau een innovatief concept uitgerold kon worden, waarin de eigen identiteit van een gemeente, instelling of maker centraal kon staan. Met de verhalen werd een herkenbaar verband gelegd tussen alle gemeenten en activiteiten. Dit resulteerde in een samenhangend provinciaal programma, met zeer diverse en uiteenlopende verbeeldingen, gecommuniceerd met een eenduidige campagne. Met veel ruimte voor bottom-up projecten, die via een zogenaamde '*call for proposal*' werden ondersteund. Met samenwerkingsprojecten en door eigen initiatieven werd een nog bredere doelgroep bereikt.

Brabant Remembers richtte zich op het creëren van een breed draagvlak binnen de provincie en op het aantrekken van (inter)nationale bezoekers. Projecten met een lokaal bereik kregen een plek binnen Brabant Remembers, maar ook programma's die tevens mensen van buiten de provincie trokken. Daarbij fungeerden de Brabantse WOII-musea als het fundament van het beleefbare WOII-aanbod in Brabant. Het programma van Brabant Remembers bestond uit verschillende lagen, waarbij verschillende programmaelementen op elkaar verder bouwden en elkaar hierdoor versterkten.

2.1. Kennis en kennisdeling

Kennis over de Tweede Wereldoorlog, met centraal daarin de nadruk op het persoonlijke verhaal, was de inhoudelijke basis van Brabant Remembers. Stichting Crossroads is deze kennis gaan verzamelen, vastleggen en actief gaan delen. Alle verzamelde verhalen zijn in samenwerking met Erfgoed Brabant online ontsloten voor toekomstig onderzoek. Een selectie van 75 persoonlijke verhalen is via de storytellingtechniek van Moniek Hover (BUas) opgeschreven. Deze verhalen vormden de inhoudelijke basis van Brabant Remembers. De bottom-up aanpak, het lokaal ophalen van verhalen, heeft veel energie losgemaakt. Dit resulteerde later in een groot lokaal draagvlak en deelname van lokale

¹ Lees voor het uitgebreide verslag ook Brabant Remembers – Een verslag over verhalen, verbeelden een verbinden via www.brabantremembers.com/verslag

initiatieven aan het programma en de campagne. De stichting heeft actief aan kennisdeling gedaan, door het organiseren van storytellingworkshops en het ontwikkelen van middelen voor en ondersteunen van educatieve projecten.

2.2. Verbeelding & verbinding

Crossroads, het concept achter Brabant Remembers, zorgde voor verbinding en samenhang tussen de verhalen, de uitwerkingen hiervan en de locaties zelf. Naast verbinding met lokale initiatieven heeft de stichting ook zelf, en in samenwerking met partners, verbeeldende activiteiten ontwikkeld. Op verschillende niveaus – lokaal, regionaal en (inter)nationaal – en met verschillende maten van betrokkenheid is er ingezet op de ontwikkeling van een samenhangend cultureel en innovatief programma.

Zo is de ontwikkeling van lokaal aanbod van activiteiten gestimuleerd door het organiseren van workshops. Ook konden lokale organisaties via een call for proposal een financiële bijdrage ontvangen. Er zijn samenwerkingen aangegaan met organisaties die een bovenregionaal publiek bereikten. Deze organisaties brachten vanuit hun hub-functie veel lokale energie samen, wat resulteerde in uitgebreide en diverse programmeringen onder de vlag van Brabant Remembers. De grootste drie hub-functies werden gecoördineerd door Biesbosch MuseumEiland (Biesbosch 75 jaar Bevrijd), Museum Klok & Peel (Death Valley de Peel) en Stichting Bevrijding Brabantse Wal (Helden van de Schelde). Grotere door Stichting Crossroads geïnitieerde projecten – waaronder het Dilemma Doolhof, STILLEVEN en De Kunst van Vrijheid – hebben bijgedragen aan positionering op (inter)nationaal niveau en het bereiken van een bredere doelgroep, naast de reeds geïnteresseerden in de Tweede Wereldoorlog.

2.3. Marketing en communicatie

Aan het volledige programma van Brabant Remembers was ook een uitgebreide campagne verbonden. De campagne had als doel om het bewustzijn van de impact van de Tweede Wereldoorlog onder jongere generaties te vergroten, om publieksbereik en naamsbekendheid van de erfgoedlocaties te vergroten (zowel binnen maar juist ook buiten Brabant) en om landelijke bekendheid van de Brabantse WOII-geschiedenis te vergroten. Door deze campagne communiceerden alle initiatieven onder dezelfde, verbindende paraplu: Brabant Remembers. Voor de campagne zijn de eigen kanalen van de stichting en haar partners ingezet. Er is actief samengewerkt met influencers die de rol van ambassadeur vervulden. Ook is de pers actief bewerkt, waarbij een persoonlijke benadering de voorkeur had. Dit heeft geleid tot lokale, regionale en landelijke aandacht voor de Brabantse verhalen en het programma Brabant Remembers.

Naast marketingcommunicatie heeft ook actieve marktbenadering van binnen- en buitenlandse touroperators plaatsgevonden, door in te zetten op travel- en trade-services. Dit heeft niet alleen geresulteerd in reizen waarin het Brabantse WOII-erfgoed is opgenomen, maar ook tot internationale publicaties. Bij al deze activiteiten is de uitvoering tot stand gekomen door intensieve samenwerking met VisitBrabant.

2.4. Resultaten

Stichting Crossroads heeft actief ingezet op het bereiken van een groter publiek en het vergroten van het bewustzijn van de WOII-geschiedenis, zowel in Brabant als daarbuiten. De samenwerking met vele partners (zoals overheden, musea, educatieve instellingen, eventorganisatoren en kunstenaars) heeft geleid tot een netwerk waardoor meer afstemming en uitwisseling is ontstaan. Door de programmatische aanpak, waarmee de musea en andere activiteiten zijn ondersteund en verbonden, is het Brabantse WOII-aanbod inhoudelijk versterkt en zichtbaarder geworden. Het geheel van

activiteiten heeft Brabant beter gepositioneerd als WOII-regio en vanuit de branche heeft de aanpak veel waardering gekregen.

Het is belangrijk te kijken wat het effect van al deze inspanningen is geweest, zowel kwantitatief als kwalitatief. Een onafhankelijk onderzoeksbureau heeft daarom gekeken wat het maatschappelijk effect is geweest van Brabant Remembers. Hieruit zijn de volgende conclusies getrokken:

- Het WOII-verleden in Noord-Brabant is zichtbaarder gemaakt;
- Er zijn extra bezoekers naar Noord-Brabant getrokken;
- Nieuwe initiatieven zijn ontstaan; ook is er bijgedragen aan de verdere professionalisering van bestaande initiatieven;
- Er zijn bijzondere cross-overs gerealiseerd tussen verschillende werkvelden, partijen en werkvormen;
- Brabant Remembers heeft een stevig netwerk van organisaties neergezet;
- Het bewustzijn rondom het WOII-verleden in Noord-Brabant is vergroot;
- Nieuwe doelgroepen hebben kennisgemaakt met de Brabantse WOII-geschiedenis;
- Noord-Brabant is zichtbaarder gemaakt voor de (inter)nationale bezoeker.

2.5. Interne evaluatie

Bij het opstellen van nieuwe plannen is het belangrijk om de geleerde lessen en opgedane kennis van de afgelopen jaren in kaart te brengen. De belangrijkste lessen van afgelopen jaren, zowel over het proces, het programma en de campagne Brabant Remembers 2019-2020, worden hieronder kort toegelicht.

- **Het informeren, betrekken en betrokken houden van de vele partners.** Door het kleine team was het in drukke perioden soms moeilijk om partners (binnen en buiten het bestuur) betrokken te houden. De call for proposal-procedure (en afwijzing) zorgde voor frustraties en teleurstellingen bij verschillende partijen. Sommige grotere partijen hadden gehoopt op meer zeggenschap in het programma. Dus hoewel het sterke netwerk geroemd is als een pluspunt van Brabant Remembers, wordt er in dit plan ook gekeken hoe kleinere en andere partijen inhoudelijk betrokken kunnen worden.
- Daarnaast was **de profilering van Brabant Remembers** niet altijd duidelijk. Door de vele cross-overs die Stichting Crossroads is aangegaan – van de presentatie van erfgoed en historische feiten naar verbeeldende culturele uitingen tot design of programmalijnen – was het voor ondernemers die aan wilden haken niet altijd duidelijk in welke hokje Brabant Remembers te plaatsen was. Voor fondsen, ondernemers of inhoudelijk betrokkenen vergde dit soms extra uitleg, om duidelijk te maken waar het programma over ging en waar de stichting voor stond.
- **De exploitatie van de (tijdelijke) kunstwerken** was niet altijd duidelijk. Het intellectueel eigendom ligt bij de kunstenaar, het eigenaarschap bij de stichting. Hierdoor waren soms langdurige processen nodig om beide partijen op één lijn te krijgen. Daarbij is gebleken dat, ondanks de afspraak dat iets stopt te bestaan, het loslaten moeilijk kan zijn voor betrokken partijen. Door afspraken te maken over eigenaarschap ná de projectperiode kan dit in de toekomst wellicht soepeler verlopen.
- Het was een uitdaging om met **gevoelige content een brede doelgroep aan te spreken**. Hoewel de verhalen indringend, verbindend en laagdrempelig zijn verbeeld, gaan ze toch over de Tweede Wereldoorlog. Stichting Crossroads verkoopt geen 'gezellig dagje uit' en dat wil de stichting ook niet verkopen. Maar daardoor moeten mensen nog beter geïnformeerd en

gemotiveerd worden om überhaupt interactie en bezoek te overwegen. De combinatie met verbeelding (door kunst & cultuur in te zetten) heeft dat wel makkelijker gemaakt. Er zal echter continu naar vernieuwende vormen gezocht moeten blijven worden, wil de stichting de jongere generaties blijven aanspreken.

3. Speelveld

Afgelopen jaren heeft Stichting Crossroads een groot netwerk opgebouwd. Met dank aan vele partners is Brabant Remembers een succes geworden. Stichting Crossroads wil dit netwerk verder versterken en laten groeien om zo gezamenlijk de WOII-verhalen eenduidig bij het publiek voor het voetlicht te brengen. Zowel in de musea als daarbuiten, zowel onderling als met andere partners.

Hoofdpartner is de provincie Noord-Brabant. De activiteiten die door de stichting worden ontwikkeld hebben als doel invulling te geven aan het provinciaal erfgoedbeleid binnen de verhaallijn Bevochten Brabant. In het verlengde beleidskader erfgoed heeft de provincie vastgesteld dat de komende jaren de focus zal liggen op twee van de vier inhoudelijke verhaallijnen, te weten 'Religieus Brabant' en Bevochten Brabant. Bij Bevochten Brabant ligt de nadruk op de uitvoering van twee grote meerjarige projecten: Zuiderwaterlinie en Crossroads Brabant 40|45. In het beleidskader wordt hierover het volgende vermeld: *"In de komende jaren wil de provincie bereiken dat de samenwerking voor de Zuiderwaterlinie en Tweede Wereldoorlog wordt geborgd, de legacy van het verhaal wordt vormgegeven, waarbij de provincie meer op afstand komt. Voor het verhaal van de Tweede Wereldoorlog stelt de Stichting Crossroads Brabant 40|45 een nieuw meerjarenplan op, gericht op toekomstige jubileumvieringen."* Met deze en andere projecten binnen de verhaallijnen hoopt de provincie bij te dragen aan de concretisering van de hoofddoelstelling van haar erfgoedbeleid: *"Over 50 jaar willen we de geschiedenis van Brabant nog kunnen doorgeven aan volgende generaties."*

Mede dankzij de steun van de provincie is Stichting Crossroads in staat om de aandacht voor het WOII-erfgoed te versterken. Voorwaarde hiervoor is de verbindende samenwerking tussen verschillende organisaties in Noord-Brabant. Vanuit de ambitie om hét WOII-platform van Brabant te worden, wil de stichting de samenwerking met haar partners voortzetten, waarbij de stichting fungeert als centraal contactpunt voor de afstemming rondom WOII-gerelateerde activiteiten in Brabant. In dit hoofdstuk wordt kort toegelicht welke partners er in het speelveld opereren en waarmee Stichting Crossroads de samenwerking verder wil uitwerken.

Primaire inhoudelijke partners

De meeste oprichters en initiatiefnemers van Stichting Crossroads blijven ook in de toekomst als primaire inhoudelijke partners verbonden aan de stichting. Deze partners, verspreid over Brabant, vertellen als vaste locaties het WOII-verhaal van Brabant en borgen de inhoudelijke kennis van de stichting over het WOII-erfgoed. De primaire inhoudelijke partners zijn:

- Nationaal Monument Kamp Vught;
- Oorlogsmuseum Overloon;
- Maczek Memorial Breda;
- Stichting Bevrijding Brabantse Wal (Bergen op Zoom);
- Erfgoed Brabant.

Secundaire inhoudelijke partners

Naast de primaire inhoudelijke partners werkt Stichting Crossroads samen met diverse partners die een directe link hebben met het Brabantse WOII-erfgoed, of die een regionale hub-functie vervullen en vanuit die rol bijdragen aan het overdragen van inhoudelijke kennis, zoals (maar niet beperkt tot):

- Bevrijdingsfestival Brabant;
- Museum Klok & Peel;
- Biesbosch MuseumEiland;
- Stichting Eerdse Molen;

- Herenboerderij De Bunker Valkenswaard;
- Gijzelaarskamp Beekvliet;
- Brabantse heemkunde- en geschiedkundige kringen;
- Stichting Operatie Market Garden;
- Stichting Herdenking Brabants Gesneuvelden;
- Gedenkplaats Haaren;
- Verhaaleigenaren.

Financiële en bestuurlijke partners

Brabant Remembers was niet mogelijk geweest zonder de (financiële) steun van vfonds, de provincie Noord-Brabant en de Brabantse gemeenten. Er zijn diverse fondsen die de stichting in de toekomst (opnieuw) wil benaderen om zich aan de activiteiten van de stichting te verbinden, waaronder onder meer:

- Provincie Noord-Brabant;
- vfonds;
- Brabantse gemeenten;
- Mondriaanfonds;
- Prins Bernard Cultuurfonds;
- Fonds voor Cultuurparticipatie;
- VSBfonds.

Regionale en landelijke partners

Stichting Crossroads werkt nauw samen met diverse regionale en landelijke partners. In de toekomst wil de stichting dat dit regionale en landelijke netwerk blijft groeien met nieuwe partners. Een greep uit de regionale en landelijke partners:

- Provincies (waaronder de provincies Zeeland, Gelderland, Limburg en Zuid-Holland);
- Nationaal Comité 4 en 5 mei;
- Liberation Route Europe;
- Begraafplaats Ysselsteyn;
- Bevrijdingsmuseum Zeeland;
- Gelderland Herdenkt;
- Platform WOII.

Marketing en communicatie

In 2019-2020 werd een uitgebreide marketing- en communicatiecampagne opgezet. Stichting Crossroads wil de samenwerking voortzetten met de partners die geholpen hebben de campagne tot een succes te brengen. De belangrijkste partners hierin zijn:

- VisitBrabant;
- Routebureau Brabant;
- Mediapartners (zoals Omroep Brabant en DPG Media).

Kennis en onderzoek

Om de inhoudelijke basis van Stichting Crossroads blijvend te versterken, wil de stichting de samenwerking met de volgende partners voortzetten en ook nieuwe partners laten aansluiten.

- BUas;
- BHIC;
- Tilburg University;
- NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies;

- Fontys Lerarenopleiding Tilburg;
- Mbo's (zoals KWI-College).

Multiculturele speelveld

Stichting Crossroads wil in de toekomst de herdenking en viering van vrijheid inclusiever maken. Inclusief (on)vrijheidsverhalen van nu, inclusief alle burgers van nu. Stichting Crossroads wil de samenwerking met nieuwe partners aangaan om de verbinding tussen het verleden en het heden te leggen en daarmee een nog bredere doelgroep bereiken.

- Vluchtelingenwerk Nederland;
- PAX voor Vrede;
- Indisch Museum Breda – Arjati;
- Stichting Pelabuhan Lunetten (Molukkers in woonoord Lunetten).

(Inter)nationale strategische partners

Het belang van samenwerken met strategische partners is groot. Ten eerste is de WOII-markt internationaal gezien een nichemarkt. Daarnaast is Nederland voor touroperators een klein land, waarbij provinciegrenzen geen rol spelen. De contacten met internationale reisorganisaties die zich speciaal hierop richten zijn relatief nieuw. Samenwerken vanuit de eigen kracht, met een eigen identiteit én aanbod, en met een gezamenlijke missie is daarom de inzet in de samenwerking met partners als:

- Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC);
- European tourism association (ETOA);
- Regionaal Bureau voor Toerisme Knooppunt Arnhem-Nijmegen (RBT KAN);
- Luchtvaartmaatschappijen en Eindhoven Airport;
- Trein- en busmaatschappijen.

Cross-overs andere werkvelden

Met het programma Brabant Remembers zijn atypische cross-overs ontstaan met andere werkvelden dan de WOII-sector. Stichting Crossroads wenst de samenwerking met deze partners in de toekomst voort te zetten, en mogelijk nieuwe samenwerkingspartners te betrekken. Denk bijvoorbeeld aan partners als:

- GLOW Eindhoven;
- Theaterfestival Boulevard;
- Dutch Design Week;
- Design Museum Den Bosch;
- Dutch Rose Media;
- Blind Walls Gallery Breda.

4. Programma op hoofdlijnen: richting 2024

Stichting Crossroads heeft de ambitie om in 2024/2025, rondom het herdenken en vieren van 80 jaar vrijheid, wederom met een bijzonder programma te komen. Dat programma richt zich op zowel de traditionele museumbezoeker als op nieuw publiek. De komende jaren zijn tevens een voorbereiding richting dit jubileum. In 2022 wordt gestart met de inhoudelijke en creatieve voorbereiding voor het jubileumprogramma.

Voor 2021 en 2022 wil de stichting het bestaande netwerk blijvend activeren en verschillende programmaonderdelen realiseren die zichtbaar zijn voor het publiek. Dat programma wordt hieronder gedeeltelijk beschreven, maar er is ook ruimte voor verdere invulling in de komende jaren. Door nu nog niet alles vast te leggen, blijft er ruimte om aan te sluiten bij de actualiteit en de vraag/behoefte van het moment. Het nog te ontwikkelen programma volgt een integraal proces, waarin de primaire inhoudelijke partners, bestuursleden en projectleider gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen (zie ook hoofdstuk 5 over governance). Het programma is divers, inhoudelijk sterk en verbeeldt de geschiedenis, zodat deze invoelbaar wordt voor mensen van nu. Stichting Crossroads maakt niet alles voor iedereen, maar wel voor elke doelgroep iets.

Het programma in de tussenliggende jaren bestaat uit vijf verschillende, maar sterk samenhangende onderdelen:

1. **Netwerk onderhouden en versterken**

Stichting Crossroads neemt een coördinerende rol om de inzet van organisaties in Brabant in een netwerk te verbinden. De stichting wil daarnaast nieuwe partners enthousiasmeren om aan te sluiten op lokaal, regionaal en/of (inter)nationaal niveau.

2. **Versterking van de inhoud**

De stichting wil nieuwe verhalen verzamelen en kennis/onderzoek stimuleren en bijeenbrengen.

3. **Programma**

Op basis van de inhoud wil de stichting nieuwe producten ontwikkelen en het bestaande aanbod versterken.

4. **Promotie**

De inhoud en het aanbod wordt met marketing en promotie onder de aandacht gebracht van een breed nationaal en internationaal publiek.

5. **Administratie, fondsenwerving en verantwoording**

Hieronder worden deze onderdelen verder uitgediept.

4.1. Netwerk onderhouden en versterken

Stichting Crossroads heeft hierin een proactieve, coördinerende rol. Ze is het aanspreekpunt voor lokale, regionale en landelijke partners. De stichting neemt het voortouw om haar plannen en ideeën met andere spelers in het veld af te stemmen en ziet een inspirerende en verbindende rol voor haarzelf. Dat betekent dat ze deelneemt aan externe overleggen met andere instellingen om te bekijken waar eigen activiteiten op elkaar kunnen aansluiten, of waar nieuwe initiatieven ontstaan. De stichting houdt partners en andere geïnteresseerden op de hoogte van haar eigen activiteiten en ontwikkelingen bij andere lokale, regionale en (inter)nationale partners. Daarvoor zet ze onder andere de tweemaandelijks nieuwsbrief in. Tenslotte organiseert Stichting Crossroads partner- en netwerkbijeenkomsten.

4.2. Versterking van de inhoud

Verhalen slaan een brug tussen verleden, heden en toekomst. Daarmee zijn verhalen per definitie intergenerationeel en nodigen ze uit tot reflectie, multiperspectiviteit, meerstemmigheid en identificatie. Dat geldt ook voor de Crossroads-verhalen. Voor de periode op weg naar de 80-jarige herdenking in 2024/2025 wil de stichting inzetten op drie lijnen:

- Bestaande kennis borgen;
- Nieuwe verhalen ophalen;
- Andere manier van kijken.

4.2.1. Bestaande kennis borgen

In de afgelopen decennia is enorm veel kennis over de Tweede Wereldoorlog in Noord-Brabant verzameld en vastgelegd in archieven, artikelen en dikke boeken. Vaak is deze kennis lokaal en anekdotisch, met als gevolg een onsamenvattend beeld en versnippering.

Op weg naar de herdenking van 80 jaar bevrijding van Noord-Brabant is er – zoals in andere provincies – behoefte aan een toegankelijke, op wetenschappelijke leest geschoeide geschiedschrijving van deze provincie ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Er is weliswaar uitgebreid gepubliceerd over aspecten van de inval, de bezetting en de bevrijding van Noord-Brabant en er zijn ook talrijke lokale publicaties, maar er is geen samenvattende studie. Evenmin bestaat er een synthetiserende analyse van belangwekkende aspecten van de oorlogsgeschiedenis, zoals de Duitse inval in mei, de Jodenvervolging, het verzet en collaboratie. Daarnaast zijn er tal van deelaspecten die nadere studie verdienen en, aangepast aan de huidige tijdsgeest en kaders, omschreven kunnen worden. Denk onder andere aan de rol en positie van de NSB, aan de aanwezigheid van buitenlanders in Noord-Brabant (zowel militairen in de verschillende legers als bijvoorbeeld krijgsgevangenen), aan de organisatie en omvang van het onderduiken en van het verzet, en aan omstanderschap.

Deze geborgde kennis is de onderlegger voor nieuwe verhalen, verbindingen en verbeeldingen. Het gaat daarbij nadrukkelijk niet om het doen van nieuw, diepgravend onderzoek in nog bestaande kennislacunes. De stichting zet in op het goed samenvatten van bestaande historische inzichten en, waar nodig, deze inzichten met huidige kennis aan te scherpen of te ontmythologiseren. In aansluiting op recente trends in WOII-geschiedschrijving stelt de stichting voor om een bottom-up perspectief (hoe Noord-Brabanders de oorlog en bezetting hebben ervaren) te combineren met een meer klassiek top-down perspectief (hoe instellingen en (militaire) organisaties van bezetter en bevrijders functioneerden en waren georganiseerd). De synthese wordt samengesteld door verschillende gezaghebbende auteurs.

Mogelijke thema's/onderwerpen:

- Vooroorlogs fascisme (Zwart Front) en nationaalsocialisme;
- Mobilisatie (september 1939 – mei 1940);
- Inval (10 – 15 mei 1940);
- Bezetting;
- Economie en bedrijfsleven;
- Levensomstandigheden;
- Verzet (georganiseerd en ongeorganiseerd, inclusief de april/mei-stakingen van 1943 en het studentenverzet);
- Vervolging (Joden, Sinti, Roma);
- Kampen en gevangnissen;

- Arbeitseinsatz;
- Onderduiken;
- Vliegvelden, luchtoorlog en bombardementen;
- Bevrijding 1 (september – november 1944);
- Tussen vrijheid en vrede (najaar 1944 – voorjaar 1945);
- Interneringskampen;
- Bevrijding 2 (april – mei 1945);
- Vrijheid (1945/1946);
- De eerste jaren van herinneren en herdenken.

4.2.2. Nieuwe verhalen ophalen

Naast het vastleggen en overdragen van bestaande kennis over de Tweede Wereldoorlog in Noord-Brabant blijven nieuwe verhalen belangrijk. Onbekende verhalen kunnen namelijk nieuwe inzichten en perspectieven bieden. Tevens kunnen nieuwe verhalen ervoor zorgen dat de WOII-thema's relevant en actueel blijven. Daarom blijft Stichting Crossroads investeren in het ophalen van die nieuwe verhalen.

Verder liggen, in de vorm van egodocumenten, waarschijnlijk nog vele onontdekte verhalen te wachten op zolders en in kelders. Met de regelmaat van de klok zijn dit soort verhalen de afgelopen jaren opgedoken en het is de verwachting dat dit de komende jaren zeker hetzelfde zal zijn. In een serie podcasts wil de stichting op zoek gaan naar deze verhalen, deze vastleggen en inkaderen binnen het grote verhaal van de Tweede Wereldoorlog in Noord-Brabant. Met deze ontdekkingen ontstaat de mogelijkheid om telkens veel publiciteit te genereren, waarvan Stichting Crossroads handig gebruik kan maken. Deze verhalen zullen worden geborgd in de Brabant Cloud/Brabants Erfgoed.

Tot slot zal er ook oog moeten zijn voor nieuw wetenschappelijk onderzoek, zoals het lopende project 'Joden in Brabant, 1930 – 1945'. Dit soort onderzoek kan nieuwe context en reflectie bieden aan de persoonlijke verhalen waar Stichting Crossroads zich in eerste instantie op richt. Bovendien levert dit relevante input voor de eerdergenoemde synthese. Het stimuleren van dit onderzoek moet echter buiten de kaders van Stichting Crossroads gefinancierd worden. Hierbij denkt de stichting met name aan fondsen voor wetenschappelijk onderzoek en aan universiteiten.

4.2.3. Andere manier van kijken

Kennis vastleggen is iets anders dan kennis overdragen. Stichting Crossroads heeft de afgelopen jaren bewezen dat een andere manier van kijken naar de verhalen van grote waarde is voor het bereiken en betrekken van nieuwe en andere generaties en doelgroepen. Hierbij is het van belang een goede balans te vinden tussen wat de oudere generatie wil overdragen op nieuwe generaties enerzijds en het voeren van een open dialoog tussen beide groepen: wat voor de één belangrijk is om over te dragen, hoeft geen zeggingskracht te hebben voor de ander. Door open te staan voor nieuwe inzichten, thema's en perspectieven blijft Stichting Crossroads in staat om nieuwe generaties te interesseren en actief te laten deelnemen aan het voortdurende, actuele gesprek over thema's als Vrijheid en Vrede, Vriend en Vijand.

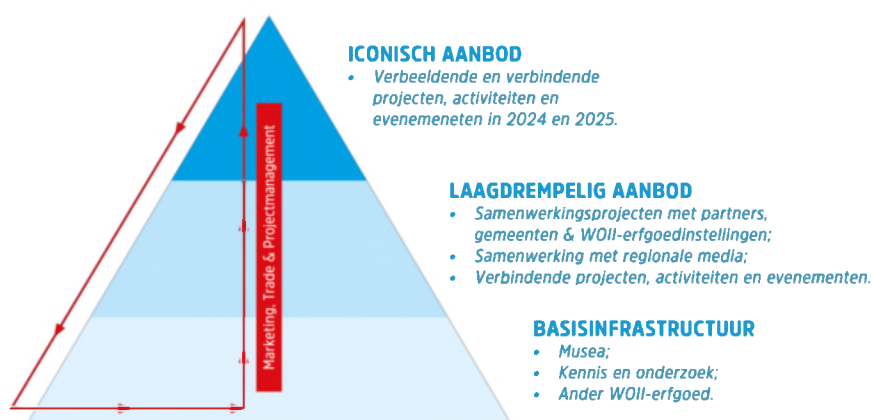
Daarom heeft Stichting Crossroads het voornemen om periodiek intergenerationele dialogen en (studie)dagen te organiseren, om duidelijk zicht te krijgen op de dynamiek van herdenken en herinneren. Ook wil de stichting hier scholen (docenten of studenten) binnen het voortgezet onderwijs bij betrekken. Tijdens deze periodieke events komen partijen bijeen die een bijdrage leveren aan het (Brabantse) WOII-erfgoed. Het thema, de gasten en de insteek wisselen jaarlijks. Zo

kan 'onderzoek naar een Magna Carta van het Brabantse verhaal' in het eerste jaar centraal staan en het 'ontsluiten van die kennis voor een brede doelgroep' in het laatste jaar.

4.3. Programma

Het uitgangspunt van het programma is altijd de inhoud. De verhalen, of hét Brabantse verhaal zoals benoemd in de vorige paragraaf, vormen de basis. Op basis daarvan wil Stichting Crossroads nieuw aanbod ontwikkelen en het bestaande aanbod versterken, zodat het programma als een totaalaanbod en in samenhang wordt aangeboden. Voor deze programmaopbouw maakt de stichting gebruik van een onderverdeling in soorten projecten, zoals ook gebruikt bij Brabant Remembers.

Programma opbouw

4.3.1. De basisinfrastructuur

Hieronder vallen toonaangevende musea als Oorlogsmuseum Overloon en National Monument Kamp Vught, én kleinere plekken/locaties zoals Maczek Memorial Breda en het nog te realiseren informatiecentrum in Bergen op Zoom. Daarnaast krijgen ook andere partijen die een bijdrage leveren aan de inhoudelijke doelstellingen van Stichting Crossroads hierin een plek, zoals bijvoorbeeld de gedenkplaats Haaren & Beekvliet, de provinciale herdenking in Waalre en het Bevrijdingsfestival Brabant. Naast deze locaties en evenementen vallen ook kennis en onderzoek onder deze basisinfrastructuur.

Wanneer dit wordt vertaald naar een programma voor een brede doelgroep, betekent dit dat de stichting ondersteuning biedt en projecten initieert die de samenhang versterken en inzetten op een bredere en/of jongere doelgroep. Zo ondersteunt de stichting musea bij exposities over de levensveranderende verhalen, bijvoorbeeld door marketinginzet en expertise-uitwisseling. Ook ondersteunt de stichting initiatieven als de LRE Hiking Trail en andere gethematiseerde fiets- en wandelroutes.

Voor kennis en onderzoek geldt dat de stichting zich, aanvullend op wat hierboven is aangegeven, richt op het ontsluiten van verhalen en de Brabantse WOII-geschiedenis. Te denken valt aan het stimuleren van integratie van de Brabantse oorlogsgeschiedenis in games, het up-to-date houden van de AR-app van Brabant Remembers-Living History of het ontwikkelen van één of meerdere kinder- of stripboeken over de oorlog in Brabant.

4.3.2. Laagdrempelig aanbod

Het programma richt zich, zeker in de jaren voor de jubileumjaren 2024/2025, op een kwalitatief sterk en makkelijk toegankelijk aanbod. Dit aanbod werkt ondersteunend aan het actief onderhouden en uitbreiden van het netwerk en aan de bewustwording bij het publiek. Het laat het vuurtje branden dat in 2019/2020 is ontstoken. Dit aanbod versterkt het draagvlak bij deelnemende partijen en het bewustzijn bij een brede jongere en multiculturele doelgroep. Stichting Crossroads wil hiervoor zelf een programma ontwikkelen, maar ook ruimte houden om te kunnen aanhaken op initiatieven van derden. Het programma dient als opmaat voor de jaren 2024/2025: de jaren waarin de 80-jarige viering van de bevrijding weer nationaal en internationaal centraal zal staan. Het programma is divers en verbindend.

Verhalen in verbeelding

Een mogelijkheid voor laagdrempelig aanbod is om de STILLEVENS in een nieuwe vorm te gieten. De Crossroads-uitgangspunten voor verhalen, zoals beschreven in de merkguids, blijven de richtlijnen. De stichting wil de mogelijkheid verkennen om een community-project op te zetten, waarin nieuwe communities worden gevraagd naar nieuwe verhalen. Vervolgens worden deze met een maker (en met de community) verbeeld.

Door het betrekken van primair niet-WOII-gerelateerde groepen – zoals bijvoorbeeld een koksopleiding, voetbalclub of modeacademie – worden andere verhalen opgehaald en nieuwe doelgroepen bereikt. Er zal gekeken worden naar het dagelijks leven ten tijde van de Tweede Wereldoorlog (wat at men, kon je nog gewoon voetballen en hoe zag je trouwjurk er bijvoorbeeld uit?) en daar wordt een weergave van gemaakt. Deze groepen worden gevraagd binnen hun eigen community op zoek te gaan naar verhalen. Daarnaast zal worden onderzocht welke ruimte deze nieuwe vorm biedt voor de (inter)nationale verhalen van onvrijheid van ná de Tweede Wereldoorlog.

Dit verhalenproject wordt tweemaal per jaar onder de aandacht gebracht. Tijdens het Bevrijdingsfestival Brabant op 5 mei mag het publiek kiezen van welke vijf verhalen een verbeelding wordt gemaakt. Dan worden bij de provinciale herdenking van de Brabantse gesneuvelden – in de eerste helft van september – vijf nieuwe verbeeldingen onthuld.

Door de koppeling aan musea, gemeenten en deze twee grotere evenementen heeft dit community-kunstwerk een verbindende rol tussen de jubileumjaren door. Dit community-kunstproject vindt plaats van 2022 tot en met 2025. De wens is om Omroep Brabant hier actief bij te betrekken. Zowel in het voortraject richting 5 mei, als tijdens de herdenking in Waalre, zodat meer exposure gegenereerd wordt.

Vrijheidsmaaltijd met de burgemeesters

Ook de vrijheidsmaaltijd is een soort community-project, maar dan gedragen door de burgemeesters van Brabant. Voorafgaand aan de provinciale herdenking van Brabantse gesneuvelden komen alle burgemeesters bijeen in het gemeentehuis van Waalre. Zij nemen, zoals ieder jaar bij de herdenking, twee basisschoolkinderen mee. In het voorprogramma, georganiseerd door één of twee gemeenten, gaan kinderen, makers en burgemeesters met elkaar in gesprek over vrijheid en onvrijheid en hoe dat te herdenken en te vieren. Dit wordt geleid en begeleid door jongeren en young professionals. Doel is burgemeesters geïnspireerd naar huis te laten gaan, met een (her)nieuw(d)e kijk hoe te herdenken en te vieren. De makers en young professionals kunnen ook een rol nemen bij een stuk invulling van de herdenking zelf. Hierbij kunnen ze zich laten inspireren door de bijeenkomst van het vorige jaar. Ook dit project vindt tijdens de tussenjaren ieder jaar plaats.

Bovenstaande community-projecten zijn jaarlijks terugkerende evenementen. Ze maken dat kan worden behouden wat is opgebouwd: verbeelding van levensveranderende verhalen, opgehaald uit een breed netwerk en met een groot doelgroepbereik.

Floreren van meerdere projecten

Bovenstaande concrete voorstellen zorgen voor een vruchtbare voedingsbodem die het mogelijk maakt andere projecten ook te laten floreren. Stichting Crossroads wil zich voor de komende jaren tevens inzetten om andere inhoudelijke projecten of producten te ontwikkelen. Binnen de musea en daarbuiten leeft een groot aantal ideeën. De stichting wil daarom tijd en budget reserveren om enkele van deze ideeën verder uit te gaan werken tot concrete producten. Hierbij wordt momenteel bijvoorbeeld gedacht aan:

- Een campagne om straten te vernoemen naar personen met een oorlogs-/Crossroads-verhaal;
- Sporen in het landschap: in het landschap zijn nog volop sporen te vinden van gebeurtenissen en geschiedenissen uit de Tweede Wereldoorlog. Deze kunnen weer zichtbaar gemaakt worden en, al dan niet tijdelijk, een betekenis krijgen. Hiervoor wordt een inventarisatie van oorlogssporen in de provincie gemaakt. Deze sporen worden daarna ingedeeld in categorieën, verbonden en gemarkeerd. Zo worden de sporen zichtbaar en wordt het verhaal verteld. Deze locaties en verhalen worden duidelijk gekoppeld aan het verhaal van Crossroads en/of een van de vele persoonlijke, levensveranderende verhalen.
- Een project rond actuele crossroads in Brabant, door op zoek te gaan naar indringende verhalen van vluchtelingen en asielzoekers, van wie de levens op Brabantse bodem een andere wending kregen. Deze worden vervolgens verbeeld, bijvoorbeeld in een foto-expositie.

4.3.3. Iconisch aanbod

Het programma is onderscheidend, divers, inhoudelijk sterk en verbindt door de verbeeldingen. In de komende jaren gaat de overkoepelende campagne voor dit aanbod haar beslag krijgen. Hieronder de eerste concrete ambities:

Een speelfilm

Er wordt een serieuze verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden voor de productie van een speelfilm rondom een of meer typische en (inter)nationaal aansprekende Crossroads-verhalen. Vergelijkbaar met de film over de Slag om de Schelde uit 2020: een film met persoonlijke verhalen in een militaire context. Voor de Crossroads-speelfilm is bijvoorbeeld het verhaal van Roosje Glaser interessant. Haar geschiedenis kan worden vertaald naar een heel sterk, verbeeldend verhaal met verschillende lagen: over onder andere verraad, het dagelijks leven tijdens de oorlog, vervolging en de tijd ná de bevrijding. Het voltrekt zich op verschillende plekken in Europa, waarmee de speelfilm kansen biedt om andere landen te verbinden aan een verhaal dat in Brabant begint. De première dient in 2024 in Brabant plaats te vinden.

Herneming van het project De Kunst van Vrijheid

De mogelijkheid tot het hernemen van De Kunst van Vrijheid wordt onderzocht, wat uiterlijk in 2024 dient plaats te vinden. Hierbij worden op verschillende belangrijke WOII-erfgoedlocaties levensveranderende verhalen verbeeld, om daarmee een nieuwe en bredere doelgroep te trekken. Er zijn verschillende kunstprojecten die, afhankelijk van de cofinanciering, uitgevoerd kunnen gaan worden:

- a. **Crossing Time**
Audiovisuele projectie op het buitenterrein van Nationaal Monument Kamp Vught, gemaakt door het collectief Beeldjutters, lichtkunstenaar Isabel Nielen en componist Joost van Dijk. Hierbij gaat extra aandacht uit naar het ontwikkelen van een goede inhoudelijke proloog.
- b. **Airborne**
Gemaakt door Blauwe Uur vertelt Airborne over de dropping van parachutisten en gliders bij de aanvang van Operatie Market Garden, in de weilanden tussen Son en Best en/of Meijerijstad. Airborne bestaat uit een immense installatie van duizenden vlaggen in de lucht boven het publiek, een tijdelijk canvas voor videoprojecties.
- c. **Panorama Ysselsteyn**
Installatie van geluidskunstenaars Strijbos & van Rijswijk, gemaakt voor de grootste militaire begraafplaats in Nederland. Deze Duitse militaire begraafplaats ligt in het Limburgse Ysselsteyn, dichtbij Oorlogsmuseum Overloon. Op de begraafplaats zijn incidenteel, tijdens de schemering, performances van drie sopranen en een lichtinstallatie.
- d. **Tank (werktitel)**
Installatie in het paviljoen van het Generaal Maczek Memorial in Breda. Dit kunstproject is nog in ontwikkeling.
- e. **Panorama Bergen op Zoom**
Hetzelfde kunstproject als in Ysselsteyn, maar dan geplaatst op de twee militaire begraafplaatsen in Bergen op Zoom, voor Canadese en geallieerde soldaten. Deze zijn met name gesneuveld bij de Slag om de Schelde.
- f. **waiting for it to end...**
Sculptuur van de Libanees-Palestijnse kunstenaar alaa minawi, voor Biesbosch Museumeland, met ondersteunende performances die worden geprogrammeerd door Schouwburg Kunstmin uit Dordrecht.

Beleef de Bevrijding

Stichting Crossroads gaat de mogelijkheden voor de productie van een serie militaire evenementen onderzoeken, waarbij actie, historische militaire voertuigen en de militaire (bevrijdings)operaties centraal staan. In chronologische volgorde kunnen Operatie Market Garden, de Slag om Overloon, de bevrijding van 's-Hertogenbosch en de bevrijding van Breda, de Slag om de Schelde (de Slag om Woensdrecht) aan bod komen, om te eindigen met de strijd om Kapelsche Veer. Bezoekers zien hier hoe de strijd plaatsvond. Daarnaast komen er bijzondere militaire voertuigen langs, die na de show ook zijn te bezichtigen. Samenwerking met musea, militaire clubs als Keep them Rollin', Stichting Operatie Market Garden en vooral defensie is gewenst. In samenwerking met hen wil de stichting komen tot een aantrekkelijk programma dat ook voor niet-militairen aantrekkelijk is.

Europese Hiking Trail

Liberation Route Europe ontwikkelt de komende jaren (2021 – 2023) de Europese Hiking Trail Liberation Route. Brabant Remembers sluit hierbij aan in een ondersteunende rol. Deze wandelroute wordt een duurzaam, internationaal monument dat de belangrijkste regio's, historische plekken en persoonlijke verhalen met elkaar verbindt. De route bestrijkt maar liefst 3.000 kilometer – van Londen naar Berlijn – in de sporen van de geallieerde troepen tijdens de bevrijding van West-Europa. De Hiking Trail is in het veld herkenbaar door unieke markeringen: 'Vectors of Memory', een ontwerp van de Amerikaanse architect Daniel Libeskind.

De route wordt gedeeltelijk in Brabant ontwikkeld, in samenwerking met Routebureau Brabant. De route kent één hoofdroute door Brabant, die Operatie Market Garden als uitgangspunt neemt.

Daarnaast wordt deze versterkt door zogenaamde zijtak-routes. In 2021 wordt de hoofdroute gerealiseerd, later eventueel aangevuld met zijtak-routes. De financiering hiervan vindt plaats via LRE.

Ontwikkeling van een overkoepelend concept

Richting 2024/2025 komt Stichting Crossroads weer met een beeldend aansprekend concept, dat aansluit bij het vorige concept van het rode Crossroads-kruis. Hiermee worden, zoals in 2019/2020, kleine en grotere projecten bij elkaar gebracht. Stichting Crossroads zorgt voor een paraplu waaronder iedereen past en duidelijk herkenbaar is voor de vele verschillende doelgroepen. Daarnaast wordt al in een vroeg stadium gesproken met andere actoren binnen het WOII-speelveld die van de 80-jarige viering van de bevrijding ook een succes willen maken. De stichting gaat daarom ook met deze partijen spreken. Denk aan het vfonds, Nationaal Comité 4 en 5 mei, LRE, Gelderland Herdenkt en Platform WOII. Het doel is om een dusdanige aansluiting te vinden dat partijen elkaar op het gebied van marketing, promotie en programmering kunnen versterken en waar mogelijk samenwerken.

4.4. Promotie

Stichting Crossroads gaat het bezoekbare aanbod promoten, niet alleen om het aantal bezoekers te vergroten, maar juist ook om bewustwording en betrokkenheid rondom vrede, vrijheid en democratie te stimuleren. En om mensen te kunnen inspireren een keuze te maken bij hun eigen dilemma('s). De inhoud en het aanbod wil de stichting onder de aandacht brengen van een breed publiek. In de programmaopbouw-driehoek neemt marketing en promotie dan ook een centrale rol in.

4.4.1. Doelgroep

De doelgroep wordt onderverdeeld in Genieters, Liefhebbers en Kenners.

- **Genieters**
Mensen die niet voor de inhoud maar wel voor het (combinatie)aanbod komen.
Bij deze doelgroep passen bredere arrangementen en combinaties van aanbod.
- **Liefhebbers**
Mensen die al enige interesse hebben voor of binding met het onderwerp. Door hen te verleiden met een aantrekkelijk aanbod en dito communicatie worden zij gestimuleerd het aanbod te bezoeken. Binnen deze doelgroep passen bezoekers uit België en Duistland en een grote groep Nederlanders.
Deze doelgroep wordt bereikt door ook hier samenhangende activiteiten en een breed aanbod via specifieke campagnes te promoten. Musea kunnen hierop aanhaken met eigen campagnes.
- **Kenners**
Dit is de groep mensen die veel over het onderwerp weet en hierdoor makkelijker is te interesseren. Voor bijvoorbeeld het Maczek Memorial zijn dit specifiek Poolse bezoekers (zowel uit Nederland als uit Polen).
In samenwerking met LRE wordt het Brabants aanbod onder de aandacht gebracht van specifieke nationale en internationale doelgroepen met interesse in WOII-aanbod.

4.4.2. Marketing

De marketing en promotie wordt ingericht voor een diverse en brede doelgroep. Zoals in de inleiding reeds aangeven, ligt de focus van Stichting Crossroads in de tussenjaren (2021 – 2023) niet op externe communicatie en promotie. De komende jaren wordt op logische momenten en tijdstippen aangehaakt en richt de stichting zich op de bewoners van Brabant. Gedacht wordt aan 4 en 5 mei en de herdenking in Waalre, maar bijvoorbeeld ook aan momenten die gecreëerd worden door de musea. Richting 2024 wordt de communicatie richting doelgroepen weer geïntensiveerd.

Stichting Crossroads versterkt de individuele naamsbekendheid van de aangesloten musea en van het Crossroads-concept. In de marketingcampagne(s) en via in- en externe communicatie worden de missie en doelstellingen van de stichting vertaald. Voorop staat echter altijd de inhoudelijke boodschap. Stichting Crossroads neemt een actief ondersteunende rol in bij het verspreiden en vermarkten van de content van de musea. Richting 2024 komt er extra focus op de laagdrempelige en iconische projecten.

Tijdens de tussenjaren concentreert de inzet van media en middelen zich in de maanden april/mei en september/oktober. De stichting richt zich vooral op de digitale kanalen, waar – afhankelijk van de beschikbare middelen – campagnes voor ontwikkeld worden, gebruikmakend van *user generated content*. Ook blijft de samenwerking gezocht worden met personen die online content publiceren over relevante onderwerpen. Dit kan via de samenwerking met influencers, maar ook via de betrokken bezoekers en vrijwilligers van de musea en andere partners. De berichten die zij maken, kunnen door Stichting Crossroads weer gedeeld worden.

Het netwerk van Stichting Crossroads blijft actief en geïnformeerd door het regelmatig versturen van de 'Brabant Remembers'-nieuwsbrief. Hierin is tevens ruimte voor partners en gemeenten om te communiceren over hun WOII-gerelateerde activiteiten. Belangrijk in de marketingcommunicatie is de agendafunctie van de website van brabantremembers.com. Deze functie wordt zeker in de hoogtijdagen proactief bijgehouden. Partners kunnen hier ook zelf hun activiteiten toevoegen. De agenda is gelinkt met de agenda van VisitBrabant. Omdat het marketingbudget beperkt is, is de samenwerking met de inhoudelijke partners en VisitBrabant van groot belang. Elk kwartaal zullen de partners elkaar op marketingniveau op de hoogte brengen en verbinding zoeken in een overleg.

4.4.3. Trade

Het bereiken van internationale touroperators en internationale pers is een aparte tak van sport. Het gaat om een langetermijninvestering, waarbij resultaten altijd minimaal een jaar op zich laten wachten. De touroperators moeten worden verleid om in hun aanbod locaties binnen Brabant op te nemen. Afgelopen jaren is hierop veel geïnvesteerd. De verwachting is dat voor de 80-jarige viering van de bevrijding internationaal (nog) meer aandacht is dan voor de 75-jarige viering.

In samenwerking met LRE probeert Stichting Crossroads de aandacht voor het Brabantse aanbod levend te houden, wat door de coronacrisis wel bemoeilijkt wordt. Inzet voor trade blijft zeker van belang: om in 2024 bussen voor de musea te zien, moet daar nu op geïnvesteerd worden. Musea kunnen hun aanbod en producten hier tevens op aanpassen. Denk bijvoorbeeld aan *battlefield tours*. Stichting Crossroads kan hierin ondersteunen door het geven van workshops aan de musea. Deze zijn gericht op de ontwikkeling van arrangementen met specifiek aanbod voor buitenlandse doelgroepen. De inzet is samenwerking tussen musea en het combineren van aanbod in diverse arrangementen. Daarnaast onderhoudt de stichting, door haar samenwerking met LRE, haar huidige relaties. Ook wordt met VisitBrabant onderzocht hoe het museale aanbod ingepast kan worden in VisitBrabants internationale marketingbenadering van onder andere Duitse en Vlaamse bezoekers.

4.5. Bedrijfsvoering, fondsenwerving en verantwoording

Een belangrijk ondersteunend onderdeel in de programmering is de bedrijfsvoering, fondsenwerving en verantwoording van de bestede budgetten. Zoals in hoofdstuk 5. Governance wordt toegelicht, ligt de eindverantwoordelijkheid bij het bestuur. Maar het bestuur kan taken delegeren naar de projectleider of uitbesteden aan een externe partij.

Onder bedrijfsvoering wordt niet alleen verstaan dat alles netjes wordt vastgelegd. Onder administratie valt ook het reageren op vragen van betrokkenen of derden. Dat kunnen vragen zijn van inhoudelijke of procedurele aard. Daarnaast wordt bijgehouden welke ontwikkelingen binnen en buiten Brabant plaatsvinden. Stichting Crossroads kan hier dan goed op in spelen, bijvoorbeeld door een projectaanvraag in gezamenlijkheid met partijen te ontwikkelen of andere kansen op het gebied van fondsenwerving te benutten. Naast de provincie Noord-Brabant gaat de stichting namelijk op zoek naar andere financiers. Te denken valt aan vfonds, Fonds voor Cultuurparticipatie, het Mondriaan Fonds, het VSBfonds en het Prins Bernhard Cultuurfonds. Projecten afstemmen op de doelstellingen van deze fondsen, de aanvraag voorbereiden en vervolgens indienen vergt veel tijd en afstemming. Ook de verantwoording aan het bestuur van Stichting Crossroads, provincie Noord-Brabant en vfonds vraagt zorgvuldigheid, tijd en aandacht.

5. Governance Stichting Crossroads per april 2021

Het programma van Stichting Crossroads kan alleen een succes worden als de verbinding met en samenwerking tussen partners, stakeholders en uitvoering maximaal wordt ingezet. Dat zal ook in de governance tot uitdrukking moeten komen. In de eerste plaats door nadruk te leggen op de inhoudelijke kern van het programma: de verhalen en het erfgoed. In de tweede plaats door oog te houden voor het overkoepelende plan, de effectiviteit, de grotere lijnen en de samenhang tussen projecten. En in de derde plaats door zorgvuldigheid, omdat het gaat om gevoelige en genuanceerde onderwerpen en om maatschappelijke doelstellingen en financiering. Met deze drie uitgangspunten in gedachte én met de ervaring van voorgaande jaren is het voorstel om de governance vanaf 2021 als volgt op te zetten.

Het **bestuur** blijft de regie voeren over het gehele programma, maar zal meer sturen op de hoofdlijnen van de inhoudelijke koers. Dat betekent dat het bestuur bepaalt hoe de hoofdstructuur van het inhoudelijke programma vorm krijgt en beslist over de grotere inhoudelijke projecten en de financiële verdeling. De stichting is de aanvrager en ontvanger van subsidies, waarvoor het bestuur tekent en toeziet op de afwikkeling, daarin bijgestaan door de projectleider. In voorgaande jaren verzorgde VisitBrabant de administratie voor de stichting en werden de subsidie en fondsen namens de stichting aangevraagd door VisitBrabant. In de aanpak vanaf 2021 voert de stichting een eigen bescheiden administratie, die desgewenst extern ondersteund kan worden. Deze administratie kan bescheiden blijven door te werken met een beperkt aantal uitvoerende partners. Die partners worden hieronder benoemd, maar daar kunnen ook andere partijen voor worden gezocht.

Daarnaast zal een **inhoudelijke raad** worden ingesteld. Dit is een nieuwe opzet en dus geen voortzetting van adviesraden uit de afgelopen jaren. De inhoudelijke raad bestaat uit vijf tot negen vertegenwoordigers van erfgoedlocaties en andere inhoudelijke experts. De inhoudelijke raad geeft een zwaarwegend advies bij de inhoudelijke projecten die zijn voorbereid door de projectleider en die het bestuur beoordeelt. De inhoudelijke raad kan ook zelf voorstellen doen, die door het bestuur worden getoetst op financiële en strategische inpasbaarheid. De inhoudelijke raad wijst uit zijn midden twee leden aan die zitting hebben in het bestuur van de stichting. In die rol als bestuurslid vertegenwoordigen zij de inhoudelijke raad als geheel en vertegenwoordigen de daarin genomen beslissingen. Daarnaast zijn zij als bestuurslid medeverantwoordelijk voor de grote lijnen en de koers van het programma en zullen zij vanuit dat perspectief sturing moeten geven.

Omdat de inhoudelijke raad twee bestuursleden afvaardigt, beslist het bestuur over de samenstelling van de inhoudelijke raad, in goed overleg met de overige leden en de projectleider. Het bestuur bestaat naast deze twee leden uit een onafhankelijk voorzitter en penningmeester, alsmede een derde onafhankelijk lid. In aanloop naar de 80-jarige viering kan het aantal bestuursleden worden uitgebreid. Bij een even aantal leden heeft de voorzitter een dubbele stem, zodat een oneven aantal stemmen gewaarborgd is.

De **projectleider** is de spil bij het opzetten en uitvoeren van het inhoudelijke programma en het betrekken van de inhoudelijke raad en het bestuur daarbij. In de voorgaande jaren was de projectleider vanuit een van de uitvoerende partners (VisitBrabant) 'gedetacheerd'. In deze nieuwe structuur is het bestuur de directe opdrachtgever van de projectleider. Dat betekent dat de projectleider zelf een overeenkomst sluit met de stichting.

De projectleider heeft een coördinerende en aanjagende rol in Brabant. De projectleider heeft als extern boegbeeld het contact met de betrokken instellingen en partners, ook op landelijk niveau. De

projectleider stuurt ook de uitvoering van het programma aan. Die uitvoering wordt grotendeels belegd bij 'hoofdaannemers' Erfgoed Brabant en VisitBrabant. Het bestuur is opdrachtgever voor deze uitvoering en mandateert de projectleider om de uitvoering dagelijks aan te sturen en te prioriteren.

Erfgoed Brabant zal de verbinding van de lokale, regionale en landelijke erfgoedsector organiseren. Specifiek voor het WOII-erfgoed spelen Nationaal Monument Kamp Vught en Oorlogsmuseum Overloon een belangrijke rol. Zij zetten hun netwerk in bij instellingen zoals Platform WOII en Stichting Musea en Herinneringscentra 40-45. Erfgoed Brabant stemt daarom nauw met deze partners af, om zo samen het gehele veld te bereiken. Bovendien werken zij door aan het verzamelen van verhalen en de synthese en ontsluiting daarvan, mede door middel van publieksprojecten. Erfgoed Brabant stimuleert het bijeenbrengen en ontsluiten van kennis en stimuleren onderzoek.

VisitBrabant ontwikkelt aanbod, zoals de LRE Hiking Trail in Brabant of een vervolg op een project als STILLEVEN, gericht op het bereiken van nieuwe of grotere bezoekersgroepen. Daarnaast organiseert VisitBrabant de marketing en beheert, in overleg met de projectleider, de website, socialmediakanalen en andere communicatieuitingen.

Kort samengevat:

Bestuur:

- Vijf leden: voorzitter, penningmeester, algemeen lid en twee inhoudelijke leden; het aantal bestuursleden kan worden uitgebreid richting de 80-jarige viering;
- De projectleider is aanwezig bij de vergaderingen.

Taken:

1. Meerjarenplan en jaarlijks werkplan laten opstellen en zelf vaststellen;
2. Hoofdlijnen programma bepalen en beslissen over grotere inhoudelijke projecten;
3. Financiering aanvragen en ontvangen op eigen rekening;
4. Financiële verdeling over projecten en overige uitvoering bepalen;
5. Opdrachtgever van de projectleider;
6. Uitvoering van het werkplan in opdracht geven aan de hoofdaannemers, dagelijkse aansturing en uitrol daarvan in mandaat geven aan de projectleider;
7. Bepalen van de samenstelling van de inhoudelijke raad, in overleg met de leden;
8. Het voeren van een eigen (financiële) administratie;
9. Verantwoordelijkheid nemen en verantwoording dragen.

Inhoudelijke raad (vijf tot negen personen):

- Vertegenwoordigers van de WOII-erfgoedlocaties (Oorlogsmuseum Overloon, Nationaal Monument Kamp Vught, Maczek Memorial Breda, Stichting Bevrijding Brabantse Wal). De inhoudelijke raad wijst zelf een voorzitter aan;
- Vertegenwoordigers van overige instellingen, zoals onder andere kennisinstellingen als BUAs, Tilburg University en stakeholders;
- De projectleider, voor specifieke onderwerpen desgewenst bijgestaan door medewerkers van Erfgoed Brabant en VisitBrabant.

Taken:

1. Zwaarwegend advies over de inhoudelijke koers meegeven aan het bestuur, zowel over het gehele programma als over grotere deelprojecten;
2. Een bijdrage leveren aan de conceptontwikkeling van productaanbod.

Uitvoerende partners (en taken):

- **Projectleider (zzp of in te huren organisatie)**
De projectleider heeft een coördinerende en aanjagende rol binnen Brabant en onderhoudt contact met landelijke partners. De projectleider stuurt het werkprogramma aan en is ook het externe boegbeeld. Daarnaast maakt de projectleider werkafspraken met leden, indien zij betrokken zijn bij de uitrol van projecten.
- **Erfgoed Brabant**
Erfgoed Brabant verbindt de lokale, regionale en landelijke WOII-erfgoedsector, verzamelt verhalen en organiseert publieksprojecten (zoals benoemd in hoofdstuk 4.2). Daarnaast zorgt Erfgoed Brabant voor het bij elkaar brengen en ontsluiten van kennis, de centrale verhaallijn van het Crossroads-concept en het stimuleren van onderzoek.
- **VisitBrabant**
VisitBrabant zorgt voor productontwikkeling en de marketing en communicatie richting bezoekers. Ook beheert VisitBrabant de communicatiekanalen, waaronder website en social media. VisitBrabant kan daarnaast ook administratieve ondersteuning bieden, alsmede een secretariaat en kantoorfaciliteiten (extern, bij de projectleider of bij Erfgoed Brabant).